

O JEDNOJ STAROJ KUĆI I STARIM LJUDIMA U ZAGREBU

Neka mi se oprost, što tu progovaram o jednoj staroj kući, koje eto već deset godina nema. Nije bila ni bogzna kako arhitektonski zanimljiva, ali od najranijeg djetinjstva dolazio sam tamo, upoznao ljude, koji su onamo dolazili i odatle odlazili, tamo živjeli i umirali; slušao sam o prijašnjim gospodarima pripoviesti, o familijama, koje su znatno djelovale kroz generacije u našem starom Zagrebu, da, koje i danas još djeluju, dakako nekako blijedo prema prijašnjim pokoljenjima... Pa da odmah kažem: to je bila kuća u Opatovini broj 9, tamo, gdje je Opatovina zakretala, gdje se uz nju prislonila kuća s apotekom, za onda u rukama ljekarnika Katkića, a s druge strane kuća, gdje je na uglu Skalinske ulice bila od davnine trgovina „K sedam Zvijezda“, kuća iz koje je potekao Stjepan Miletić. Nu o tome kasnije.

Centar celoga ovoga kraja između Skalinske ulice, pa svega uz stari tok Medveščaka sve do nekadašnjih Kaptolskih vrata, bila je crkva svete Marije, od stoljeća amo župna crkva Kaptola, a nekada crkva cistercita, koji su Zagreb ostavili pred turskom invazijom. Bila je to omanja gotička crkva, – kako se to pokazalo za vrijeme rušenja Dolca – jedva polovinom kao sadašnja, koja je nastala nastojanjem opata Sinnespergera (r. 1665. u Petrinji, † 12. V. 1755. u Zagrebu). Da, opažali su se u zidovima novosagrađenoga diela još komadi kasnogotički, upotrebljeni kao materijal. Da li se gdje sačuvao kaki ostatak kakovoga samostana, teško je odrediti, tek se pomišljalo dugo na veliku kuću na lievo od uzanoga puta do crkve sa Kaptolske strane. (Pristup skalinama sa zapadne strane novijega je datuma). Nu već po načinu gradnje (lukovi na karakterističnim stupićima), pa po materijalu viđalo se, da je ta velika građevina iz veoma kasnoga vremena, prislonjena uz staru kulu, pa je sigurno izpravno mišljenje E. Laszowskoga, da je to kurija protonotara Plemića, koja je neko vrijeme bila i svojina familije Patačić.

2. Skalinska, s desna uglovnica, kuća Anastasa Popovića, kasnije Stjepana Miletića (Opatovina 11/Skalinska 4) s čuvenom trgovinom „K sedam zvijezda“

3. Dolac prije rušenja 1925. - 1928. (Sz.)

Pomišljalo se i na veliku kuću nasuprot ove Plemićeve kurije, koja je doista činila neki dojam preuđenoga samostana. To je bila kuća, koja je nosila u Opatovini broj 9. Istina je, u toj je kući sav raspored podsjećao na pregrađeni kaki samostan, nu kakova dokaza nije bilo za to, a kad je kuća rušena, nije se pokazalo nigdje staroga materijala, već je i tu sve odavalo građevinu tamo iz XVII. stoljeća. Onaj trakt prema Opatovini bio je očito djelo tridesetih godina XIX. stoljeća, možda i nešto kasnije, pa pokazuje sve karakteristike arhitekture onih dana. Prostor između te kuće i crkve sv. Marije bio je časovito vrtić, ali je prije tu svakako bilo groblje, ta grobovi su nađeni još prilikom izgradnje Dolca. U svojoj razpravici „Crtice iz staroga Zagreba“ u „Jutarnjem listu“ (XXIV. 8.358.) donosi B. Šeringer iz zbirke ugovora i fasionala nekadašnje kaptolske jurisdikcije (iz godina 1815. do 1843.) opis položaja te kuće: s iztoka javna cesta i kuća, u kojoj je bila ljekarna i liečnik, prema jugu cesta, koja je vodila do crkve sv. Marije, prema zapadu bilo je nekadašnje groblje crkve sv. Marije, a prema sjeveru bila je kuća pokojnoga Marka Kuzmanovića. Ova kuća još i danas (1935.) stoji, svega je drugoga nestalo, kad se gradila takozvana tržnica, pa je opet nastao u Zagrebu nekakov novi vječni provizorij, kakovih imademo – bogu hvala! – i previše... Pokazalo se, da se tvrdoglavim načinom ama baš ništa ne rješava, već samo novi teški problemi postavljaju, a sve ostaje fragment, pa danas nitko ne zna, kako će da sve to svrši: i pitanje Kaptola i pitanje Dolca! Opet se radilo preko sila u vrieme, kad se sile precienile, a sada: bog sam znade, kad će se to uobće moći riješiti.

U toj je ogromnoj kući bilo za moje vrijeme silesija stanara, dolazili, odlazili, gdje koji i dugo, dugo vrijeme ostajali. Tada je kuća bila vlasništvo knjigoveže Emanuela Mučnjaka, koji je imao svoju radnju prije od godine 1863. u Dugoj ulici¹ 789 (danas br. 29), pa je preselio ovamo i tu povezivao sve gotovo naše stare edicije. Kasnije je u društvu sa Hinkom Senftlebenom osnovao u Dugoj ulici 6 izvrstnu knjižaru, koja je potrajala tamo do g. 1891. Bio je to veoma spretan i vedar čovjek, koji je na žalost već u 49-toj godini, godine 1884. umro tamo gore u Tuškancu u kućici, koju si je listonoša sagradio i gradu ostavio, pa je tu do nedavno bila smještena straža, a kasnije je porušena i ova zgradica... Kako je bio Mučnjak uvažavan vidi se i iz jedne službene denuncijacije, koju je sastavio savjetnik Mihalić, a ban Levin Rauch poslao komandirenderu Molinariju 19. VII. 1870., gdje se navodi, kako su se tri dana prije sastali u vinogradu šesirdije Šimečkoga Franjo Rački, dr. Makanec, dr. Bedeković, advokat

4. Dimitrije Demetar (1811. - 1872.)

Mrazović, Adolf Matošić, Ivan Kukuljević, advokat dr. Malec, advokat dr. Kopač, veletržac Crnadak, graditelj Jambrišak, knjigoveža Mučnjak i Josip Miškatović, redaktor „Zatočenika“, da se dogovore, kako će u slučaju mobilizacije uzbuniti Krajinu i zapriečiti spremu vojske. Svakako vrlo lep i instruktivan primjer službene denuncijacije, koja može ovakova, kakova jest poslužiti i kasnijim vremenima kao uzorformular, a sigurno slabo služi na čast onom banu Rauchu, stvaracu nagodbe! Bolje bi bilo, da nam je ostavio zapise o tom, kakovi su to bili bratski pomagači, koji su pripremali Hrvatima onakovu nagodbu, za koju je mađaron grof Julije Janković kazao, da daje narodu manje prava, no što su davale stare županije... Ali o tome drugom zgodom. Nu knjigoveža Emanuel Mučnjak može se tim denuncijantskim aktom ponositi: ta našao se u krugu pravih i čistih boraca, da ne kažem uprljanu rieč: „patriota“. Sve sam tamo dobro upamtio u toj njegovoj kući i njegovoj radionici, gdje sam počeo učiti malo knjigovežki zanat. Nisam ga izučio jer je Mučnjak rano umro, ali uz knjigu sam eto ostao prikovan vascieli život.

Prijašnji vlasnici, od kojih je Mučnjak kuću kupio bili su na jednake dielove Makso Bresslauer i Fridrik Reiner. Nu ti nas za sada ne zanimaju, već daleko više njihovi predšastnici. U Zbirci ugovora od g. 1813. do 1845. spominje se kao vlasnik te kuće Ivan i Katarina Mallin,

¹ Danas Radićeva.

5. Sofija Mallin, rođ. Demetar,
supruga Ivana Krst. Mallina (Sz.)

6. Ivan Krstitelj Mallin,
otac Nauma Mallina st. (Sz.)

rođ. Demetrović. Prema popisu od g. 1857. bila je tu udova Katarina Mallin, rođ. 21. XI. 1803. te kći joj Sofija, rođ. 19. X. 1830.

Kako vidimo grana jedne velike familije grčke, koja se pod kraj XVIII. stoljeća doselila u Zagreb i tu još živi u svojoj potomčadi. Ti brojni Grci, koje je sudbina amo zabacila, pokazali su se i te kako vrstni ljudi, te su se zapisali gvozdenom rukom u historiji Zagreba, a i ciele Hrvatske. Na žalost do danas nije život i rad tih ljudi nikako dostatno osvietljen, jer je već mnogo, mnogo familija pomrlo, pa se njihovi spisi poizgubili, a veoma je teško zaviriti u one riedke familijarne arkive, koji još postoje. A zapravo su važne hrvatske porodice u najtješnje veze s tim Grcima došle: ta žena Ivana Mažuranića Aleksandrina, bila je rođena sestra Dimitrija Demetra. A svi su se ti Grci rado među sobom ženili, tako da je sve to konačno sačinjavalo zapravo jednu familiju, nu rodoslovlja su do zla boga izprepletana.

Najbolji je prikaz o tim zagrebačkim Grcima podao do sada pokojni Vladimir Mažuranić u predgovoru k „Teuti“ (izdanje „Maticе Hrvatske“ g. 1891.), gdje je nastojao da istinski prikaže život i rad svojega ujaka Dimitrija Demetra, iskrenoga Ilira, hrvatskoga pjesnika. Nisu se ti ljudi nikada odrodili, oni su svoju novu postojbinu zavolili, za nju radili, nisu nikada zaboravili svoje jadne domovine: ta sam je Dimitrije pjevao mnoge grčke pjesme, a još se i sada sjećam, da su na starom pravoslavnom groblju tamo na Pantovčaku, koje je pred par decenija napušteno, ležali ti Mallini, Demetri, Popovići itd. pod kamenjem, na kojemu su bili grčki napisi, većinom zabilježbe, da su spadali u demos Ksatisa.²

Među ove Grke Malline spadali su i gospodari kuće u Opatovini br. 9, gdje su imali – dakako prije uvedenja monopola – tvornicu cigara i duhana, kako to vjerojatno čini tradicija. Još žive ljudi, koji se sjećaju finoga Grka Pelopide, koji je još dugo godina dobivao neku mi-

² Siatrista je mjesto, što ga bilježe karte u Grčkoj zapadno od Olimpa, a u južnom smjeru od – danas jugoslavenskog – Ohrida, gdje je svetište sv. Nauma. (Sz.)

7. Naum Mallin (1816. - 1893.)

8. dr. Ivo Mallin (1853. - 1907.)

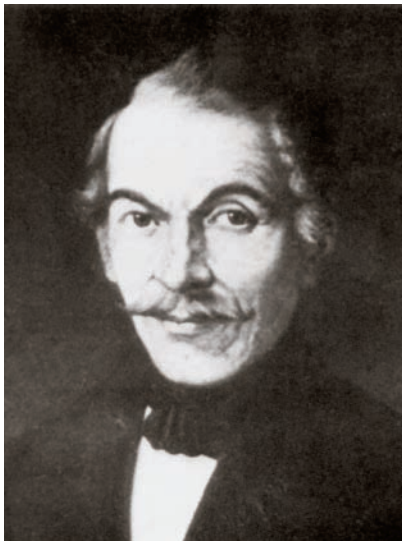
9. Teodor Mallin (1854. - 1904.)

rovinu kao odštetu za napušteno duhansko poduzeće. Nu glavna grana Mallina potjecala je od Konstantina, koji je imao dvoje djece: Evu Mallin, udatu za trgovca Marka Kuzmanovića i Ivana (Johanna), oženjenoga sa Sofijom, sestričnom Dimitrije Demetra, a potrebno je, da se to utvrdi, kako se ne bi uvriježili neizpravni prikazi, kao onaj g. dra. O. Frangeša u „Kolu“ Matice Hrvatske (knj. VIII. str. 385.).

Konstantin Mallin umro je g. 1809., a oženjen je bio s Elizabetom Popović († 1813.). Vjerojatno je on pobjegao iz svoje domovine tamo oko 1770., kad su Turci počeli zatorni rat protiv Grka, a vjerojatno je i on iz grada Ksatisa bio, otkuda je i starina Demeter Grigorije bio. Ti su se grčki izbjeglice razasuli po svim našim i susjednim zemljama, bilo ih je i u Trstu, Beču, Pešti itd., pa i po manjim mjestima, (tako je familija Mandrović boravila u Slavoniji, u Novoj Gradiški, odakle je bio i nezaboravni glumac zagrebački Mandrović), a bilo ih je i u Karlovcu i drugud. Bilo bi interesantno saznati način njihovoga trgovanja, ta ti su se ljudi ne samo kod nas, već i u daleko naprednijim krajevima u kratko vrijeme stekli velike imutke; treba se sjetiti bečkoga veletrgovca Sine.

Konstantin Mallin imao je devetero djece, od kojih nas najviše zanima Eva, r. 1788., a † 1811. (udata za „Marcus Kuzmanovich, obchine kaptol. Purgera y tergovtza“, kako se je sam podpisivao), te Johann B. Mallin, također obćine Kaptolske Purgar y Tergovecz, koji se rodio 1786., a umro 1854. Oženio se sa Sofijom Demeter, sestričnom Dimitrija Demetra, pa je u društvu sa Demetrom imao trgovinu u Dugoj ulici, u kući, koju su braća Naum i Teodor Demeter kupili za se i svoje žene (Katarinu r. Popović i Affretti Axent, ženu Teodorovu) od gđe. Regine Augustich, udove Ladislava Labaša, pa sudac Babočaj izdaje o tom potvrdu 3. februara 1791., gdje se točno opisuju međaši i susjedi, danas Duga ul. 24. Tu su kuću srušili, pa je 1808. sagrađena sadašnja kuća, a na zaglavnom kamenu portala čita se i danas: 1808 A. D. (Renovatum 1887. potvrđuje, da je Johann Mallin, Handelsmann... aus Rücksicht seiner Verdienste, und übrigen guten Eigenschaften in dieser Königl. Frey- und Haupt, Stadt als

10. Anastas Popović (1786. - 1872.)

11. Pravoslavna crkva, 1898.

freyer Bürger aufgenommen“³, pa je tako prema čl. 59. zakona iz g. 1563. itd. stekao pravo neplaćanja maltarine u svima slobodnim gradovima, pa je taj spis dao upravniku svoje lađe „Katarine“, koja je nosila do 5000 mtc. žita. Vidi se spretan trgovac, član gradskog vieća, član upravnog odbora Gospodarskog Društva, za koji se revno zauzimo, pa mu je br. 10. (1854. „Gospodarskih Novina“ napisao u nekrologu (6. III. 1854.) „da je jednom rečju bio čovek praktičan, čovek ne mnogih rečih, već činah“. Portreti nam pokazuju njega, gospodina s vrlo živim očima, a ženu mu Sofiju kao dobro ugojenu damu sa obilnim a opet diskretnim nakitom, pravu Biedermeyerdamu.

To je bila druga generacija Mallina u Zagrebu. Treća daje opet izvanrednoga čovjeka Nauma Mallina (1816.–1893.) sina Johannovog, koji je osim njega imao još sedmero djece, same kćeri. Nu i od tih su neke spomena vriedne: Katarina r. 1817., udata za častnika Šupljikca, mati je supruge negdašnjeg načelnika zagrebačkog Mošinskoga; Elizabeta, r. 1818., udala se za trgovca Petra Arešića, koji je preuzeo kuću i posao u Dugoj ulici, nu ostao bez potomstva. Sofija r. 1820., udata Šević, rodila je sina Milana, koji je postao znatan teolog i episkop, te uzeo ime Mitrofan.

Naum Mallin bio je vrlo naobražen, veoma ugledan čovjek svoga vremena, gospodin u najboljem značenju rieči, koji je puno svieta prošao, puno toga doživio, pa i danas, kad od njega valjda nema ni atoma, eno u njegovom vrtu u Sv. Žaveru (taj su nekadašnji isusovački refrigerium kupili Mallini, nu iz druge ruke) stoji ono egzotično drveće, koje je on donio iz Pariza sa izložbe... 31 godinu bio je podpredsjednik Prve Hrvatske Štedionice, bio je jedan od osnivača Hrvatske Komerrijalne Banke. Bio je dvaput redaktor „Agramer Zeitung“: od 1843. do 1848., pa sa Josipom Praussom od g. 1864. do 1868. Ali nije samo tu radio, bio je i administrativni podpredsjednik „Matice Hrvatske“, ta bio je ne samo prijatelj Stanka Vraza za života, već

³ ... trgovac... s obzirom na njegove zasluge, i uopće dobre osobine u tom kralj. i slobodn. glav. gradi primljen kao slobodni građanin.

njegov oporučni izvršitelj poslije smrti, pa se mnoge relikvije nalaze i danas u obitelji Mallin. A da je bio na tiesno povezan sa Dimitrijom Demetrom, lako je razumljivo. On je glavni pokretač nastojanja, da se banu Jelačiću podigne spomenik: na ugovoru s A. Fernkornom (od g. 1864.) nalaze se uz Mallinov potpis i potpis Neustädtera, Maksa Price, Vukotinovića, Hudovskog, Šupljikca, Anastasa Popovića i načelnika Frigana. Kroz četrdeset je godina bio tajnik i blagajnik pravoslavne crkvene občine, pa je u redu bilo, da ga poslije smrti opojao sam episkop pakrački Miron Nikolić. Naum je do svoje smrti zadržao nekako starinsko odielo, ali nikome nije na pamet palo, da i jednom riečju to zapazi. U svom je domu u Sv. Žaveru sabrao krasnih stvari, spremio silu uspomena iz velikoga doba što ga je proživio. Iz godine 1853. potječe vrlo liep portret njegov od slikara Zäsche-a, lice odaje pronicavoga čovjeka sa jasnim orijentalnim izražajem.

Dakako, da je već lik toga darovitoga Grka pomalo izbledio u tim dalekim danima. A najbolje što je ostavio iza sebe bilo je troje djece, Ivana (r. 1. IV. 1855. † 21. II. 1907.), Teodora (r. 1854.), te kćer Sidoniju, koja je dobila ime i vjeru po svojoj materi. I jedan i drugi sin Naumov ostavio je uspomenu vanredno sposobnog i radišnog čovjeka, a napose se iztakao dr. Ivo Mallin i kao upravnik i kao pravnik i kao najjači promicatelj gospodarstva u Hrvatskoj i Slavoniji. Tu su njegove zasluge tako velike i trajne, da još i danas, nakon gotovo trideset godina poslije njegove smrti, sja uspomena na revnog i radišnog Ivu Mallina i ono, što je svom narodu privredio. Nu prikaz toga rada nije samo moja zadaća, već pozvanijih, koji su to velikim dielom već i učinili. Ali i pokojni već Teodor Mallin zapisao se u knjigu života kao vanredno vriedan i sposoban čovjek, tek je gorostasni rad dra Ive Mallin takov, da se je moralo potisnuti nekako bratov rad...

Nadovezujući na gospodare eto već nestale kuće čuli smo, ako i ne potpuno rodoslovlje Mallina i saznali opet za vrijednost njihova rada. Ali još će stajati tamo na uglu Skalinske ulice starinska kuće neko vrijeme, gdje je od davne davnine nad dućanom visio cimer sa sedam zvieda, jer je tu postojala trgovina „K sedam zvijezda“. Rekoh neko vrijeme, jer se jednom mora naći i za ovo nemoguće sadašnje stanje lieka, tek ne znam koja će to generacija doživjeti. Mora se ovoj našoj generaciji priznati, da je znala stvarati more problema, problema nerješivih, a stvarala je to zato, jer si je utvarala, da se sve daje silom, da se ne smije ili bar ne treba obazirati na prirodni razvitak... Stoji dakle ta kuća, solidna građena, iznutra malo stisnuta i mračna, kao što su trgovačke kuće onih dana već bile. Ali ipak je jaka i čvrsta, stajala je i stoji nekadašnja kuća Marka Kuzmanovića, kog smo upoznali kao supruga Eve Mallin, sestre Johanna Bapt. Mallina. Kuzmanovićev pomoćnik bio je Anastas Popović, grčkog podrietla, kojemu je dao svoju kćer Kristinu za ženu, a po njoj je okretni Grk dobio liep imetak, kojeg je velikim radom još umnožio. Anastas je bio jedan od glavnih suosnivača Prve Hrvatske Štedionice, a nije najmanje baš njegova zasluga, da je taj zavod preživio tešku godinu 1848. Anastas je bio prvi predsjednik Trgovačke komore od g. 1852. do g. 1866., preko četrnaest godina. Bio je i predsjednik pravoslavne občine, pa je on golemo podupro nastojanja, te se je g. 1866. sagradio novi hram. Umro je u visokoj starosti od 86 godina 30. III. ljeta Gospodnjeg 1872. Kći mu se Marija udala za majora Stefana Milleticha, koji je 17. V. 1876. umro, pa je ostavio sina, nezaboravnog intendanta Stjepana Milleticha, kojem nije bilo suđeno dugo živovati, ali

12. dr. Stjepan Miletić (1868. - 1908.) Foto: Franjo Mosinger

ono četrdeset godina (1868.-1908.) tako je sjajnim kazališnim radom izpunjeno, da se mogao u grobu smiriti, gore na Mirogoju, i odpočinuti u društvu djeda Anastasa, oca i matere, i druge svojte, koji su se skupili pod nešto suviše pompoznom grobnim spomenikom intendanta Miletića, koji si je dao napisati na grob, da je hrvatski književnik. Čudno: na početku se brine za razvoj kazališta Grk Dimitrije Demetar, a djelo mu nastavlja Stjepan Miletić, potomak Grka!

Dakako, da su i Popovići bili srodnici Mallina: brat je Anastasov Andrej bio oženjem jednom Mallinkom, te je imao troje djece: Gjuru, Belizara i Emila, od kojih je prvi vodio poznati dućan na Jelačićevom trgu, predao ga sinu Teodoru, koji je stradao izgradnjom posljednje palače na sjevernoj strani Jelačićeva trga, dovršene g. 1907. Ta se palača baš sada modernizuje, a

dućan još postoji, dakako u drugim rukama⁴. Slična je sudbina zadesila drugu grčku porodicu Gavella. Gavella su već 1888. sagradili novu kuću na Jelačićevom trgu, koja je odavno prešla u tuđe ruke, a baš je sada posve izmijenjena postala svojom Rossija Fonsier⁵...

Nekako se smiruje nemirna grčka krv u potomcima tih Grka, o kojima je tako zanimljivo napisao historijat sam potomak Grkinje: Vladimir Mažuranić. Zar je njegovo gigantsko djelo: „Prinosi za hrvatski pravno-povjesni rječnik“ (1909-1922) rezultat veze slavensko-grčke, ono posljednje veliko što su grčki izbjeglice ostaviti hrvatskom narodu, s kojim su se iskreno i na tiesno vezali? Nu o tom, kako je stari Grigorije Demetar bježao iz Ksistista, postao trgovac u Kaniži, Trstu, Legradu i Zagrebu, a i sinove Nauma i Teodora odredio za trgovce, kako se je Teodor Demetar oženio sa suplemenicom Afratijom Aksenti iz Kozana, pa s njom rodio šestero djece od koje je Jelisaveta (r. 1806) udana bila za veletrgovca Nikolu Nikolića, sin Dimitrije (r. 1811.) bio pobornik Ilirstva i stvaralac hrvatskog kazališta, a Aleksandrina (r. 1815. postala ženom Bana Ivana Mažuranića i mati Vladimira), o svemu je tome vrijedno pročitati spomenuti već uvod u Demetrovu „Teutu“, a mnogo će se toga još pojaviti, kad budu obiteljski arkivi pristupačniji...

Nestalo je stare kuće, još posljednja stara grčka kuća čeka, čeka, znajući, da je osuđena na propast. Nestade i novijih kuća, a eto pomalo ponestaje i svih tih grčkih nasljednika, koji su nekada izpunjali gotovo cijelu Dugu ulicu.

1933.

⁴ Jelačićev trg 4

⁵ Jelačićev trg 6